

Från far till son i tolv generationer

På Styris hemman i Paxalgränden har samma släkt, från far till son, bott i minst tolv generationer.

Den äldsta kända husbonden på detta hemman, vars ättlingar med någorlunda säkerhet kan följas fram till våra dagar, är *Matz Persson*. Han är född i september 1614 och död på samma hemman år 1690. *Matz* blev husbonde omkring år 1645 på det hemman som i 1697-års kyrkobok är skrivet som *Ytre Storsweden*.¹

Matz far är sannolikt *Per Matzon*. Han anges vara 50 år gammal år 1627 och bör därför ha varit född omkring 1577.²

Per Matzon var husbonde på hemmanet 1625–1629. Hans hustru är troligen den änka *Malin* som var husbonde åren 1632–1647 då *Matz Persson* övertar hemmanet av fadern.

På *Ytre Storsweden* bodde också den här tiden *Mats Perssons* bror *Sigfrid Persson* med sin hustru *Lisa Gabrielsdotter*.³ Bröderna *Matz Persson* och *Sigfrid Persson* brukade tillsammans jorden på *Ytre Storsweden* på 1600-talet.

I mitten av 1500-talet skattades hemmanet *Ytre Storsweden* av en *Per Jacobsson* (Joperson) som var husbonde till 1558.⁴ Hans eventuella släktskap med *Per* och *Sigfrid Matzon* är inte utrett.

I 1701 års jordebok har hemmanet namnet *Störis* och skattar för ett ½ mantal.⁵

År 1701 när *Erik Mattson* övertar hemmanet noteras hans namn omväxlande som *Erik Styris*, *Erich Störis*, *Erich Störes*.⁶

Efter Stora ofreden 1722 och framåt skrivs alltid hemmansnamnet som *Styris*.

Grannhemmanet *Öfre Storsweden* fick senare namnet *Sved nr 26* i jordregistret.

Tolv generationer på Styris hemman nr 25

1. **Ernst Gustav Styris**
Född 1939-10-10.
2. **Erik August Styris**
Född 1911-06-30. Död 1987-01-21.
Gift 1939-06-18 med *Berta Oline Väglund*.
Född 1917-08-07. Död 1984-09-10.
3. **Elias Magnus Johansson Styris**
Född 1883-07-21. Död 1930-11-14.
Gift 1904-11-18 med *Johanna Karolina Johansdotter Bro*. Född 1880-12-21. Död 1953-12-30.
4. **Johan Eriksson Styris**
Född 1854-10-22. Död 1926-11-17.
Gift 1882-04-10 med *Maja Lovisa Jonasdotter Bränn*. Född 1862-02-06. Död 1933-12-01.
5. **Erik Jonasson Styris**
Född 1818-09-11. Död 1897-02-10.
Gift 1840-12-15 med *Catarina Eliasdotter Minders*.
Född 1822-05-18. Död 1901-07-02.
6. **Jonas Eriksson Styris**
Född 1792-11-26. Död 1871-12-06.
Gift 1:a 1815-12-10 med *Beata Andersdotter Röj*.
Född 1794-04-12. Död 1848-12-26.
Gift 2:a 1850-04-07 med änkan *Maria Jonasdotter Erkus*. Född Stolpe 1796-04-05. Död 1875-12-03.
7. **Eric Ericsson Styris**
Född 1759-02-14. Död 1843-05-23.
Gift 1783-01-19 med *Anna Andersdotter Mattlar*.
Född 1763-09-08. Död 1831-09-30.
8. **Eric Mattsson Styris**
Född 1730-01-31. Död 1795-03-12. Gift 1752-02-02 med *Brita Ericsson*. Född 1729-01-02.
Död 1818-02-12.
9. **Matts Ericsson Styris**
Född 1698-11-01. Död 1756-12-02.
Gift med *Maria Mattsdotter*.
Född 1694-02-07. Död 1786-12-26.
10. **Erik Mattsson Styris**
Född 1672-05-04. Död 1750-01-19.
Gift 1698-01-09 med *Anna Simonsdotter*.
Född 1677 i Malax. Död 1752-12-03 i Malax.
11. **Matz Matsson**
Född i februari 1646. Död 8 januari 1695.
Gift i december 1671 med *Lisa Markusdotter*.
Född i augusti 1641. Död i juni 1697.
12. **Matz Persson**
Född i september 1614. Död 8 augusti 1690.
Gift i november 1644 med okänd.
13. **Per Matzon**
Född omkring 1577. År 1627 var han var 50 år.
Hans hustru hette *Malin*.

Alla personer i släkttavlan är födda i Malax.

Källa: Databasen för släkten Daniel Kiöping, *Malax församblings Skrifbook Ifrån anno 1667 och Husbönder och bomärken*. Malax museiförening, Vasa 2014.

Text och layout: Håkan Genberg i april 2019.

¹ *Maalax församblings Skrifbook Ifrån anno 1667*. Skriftboken är tolkad, renskriven och utgiven av Svenska Österbottniska Samfundet r.f. i Vasa 1998.

² Björklund, Berit. *Husbönder och bomärken*, utgiven av Malax museiförening 2014.

³ *Maalax församblings Skrifbook Ifrån anno 1667- Ytre Storsweden*.

⁴ Smeds, H. *Malaxbygden*, Helsingfors 1935, s. 413

⁵ Smeds, H. *Malaxbygden*, Helsingfors 1935, s. 413

⁶ Generalregistret över bosättningen i Finland – Övermalax

Gårdarna låg nära ån

De äldsta gårdarna i Övermalax och Yttermalax låg nära intill Malax å. Gårdarna och husen på hemmanen *Ytre Storsweden* (senare Styris) och *Öfre Storsweden* (senare Sved) låg på norra åbrädden av Malax å för att senare flyttas upp från ån till Paxalgränden.

Se kartan över bebyggelseförändringarna i Övermalax intill storskiftet på 1760-talet.

Gårdarna på *Røj nr 2*, *Sten nr 17* och *Hallvar nr 21* flyttade från ån och upp till Paxalbacken vid sekelskiftet 1600–1700.⁷

Den nuvarande ägaren av *Styris* hemman, *Gustav Styris*, har angett att *Styris* och *Sved* hemman flyttade upp till Paxalgränden först omkring år 1800.

NÅGRA ÅRTAL OCH HÄNDELSER

När *Per Matzon*, som föddes omkring 1577, och levde på hemmanet *Ytre Storsweden* hade malaxborna ännu ingen egen kyrka. I kyrkligt hänseende hörde Malax den tiden till Mussar socken (senare Mustasaari-Korsholm). Inte att undra på att malaxborna klagade på den långa vägen till kyrkan som de var ålagda att regelbundet besöka. År 1602 började en kapellkyrka byggas i Malax och följande år blev kapellänen *Gregorius Mathæi Wasensis* i Mussar (Mustasaari) förordnad att predika i Malax. År 1607 fick Malax sockenrättigheter.

Från år 1661 är *Matz Persson* (1614–1690) husbonde på *Ytre Storsweden*. Tillsammans med honom bor sonen *Matz Matsson* (1646–1695) med hustrun *Lisa Markusdotter* (1641–1697) och deras barn (nr 11 i släktavlan).

På samma hemman bor också Mats den äldres bror *Sigfrid Persson* (1622–1694) med hustrun *Lisa Gabrielsdotter* (f. 1626) och barnen *Gabriel*, *Mats*, *Anna* och *Margareta*.

Bröder verkar i allmänhet ha bott tillsammans på *Ytre Storsweden* med sina familjer i flera generationer. Och så var fallet i de flesta släkter och gamla gårdar i Malax.

Hungeråren 1696–1697

Erik Mattsson Styris (1672–1750) och hans föräldrar *Matz* och *Lisa* fick uppleva flera svåra missväxtår och nödår under sin livstid.

Skörden var under 1695 sämre än vanligt. Våren 1696 var sen och sommaren mycket regnig. På hösten kom frosten. Allt detta ledde till en katastrofalt dålig skörd 1696. År 1697 var väderleksförhållandena något bättre, men då rådde i stället stor brist på utsäde. Alla gamla förråd tog

snart slut. De som hade husdjur tvingades att börja slakta dem.

Nu stod det hemskaste elände för dörren. Många tvingades att äta bark- och halmbröd. Men inte ens det räckte till åt alla. Folk dog av hunger och följsjukdomar. Trettio och fler lik begravdes i samma grav, några emellanåt utan kista.

Från september 1696 till samma tid 1697 dog i Malax 356 personer, vilket utgjorde mer än tredjedelen av församlingen. Det vanliga var endast 20–30 döda under ett års tid.

På *Styris* hemman dog både *Matz Matssons* hustru *Lisa Markusdotter* och deras son *Thomas Matsson* i juni 1697. *Matz* hade dött två år tidigare.

Först år 1698 blev ett gott skördeår och *Matz* och *Lisas* son, *Erik Mattsson Styris*, kunde gifta sig detta år med *Anna Simonsdotter* och överta husbondskapet på *Styris* hemman (nr 10 i släktavlan).

Stora ofredens år 1714–1721

Men knappt hade man hämtat sig från nödåren 1695–1697 när det nordiska kriget bröt ut och medförde den fasansfulla tiden åren 1714–1721 – en tid som senare kom att benämnas *Stora ofreden*.

I det blodiga slaget vid *Napue* i *Storkyro* den 19 februari 1714 mot den ryska armén, deltog många män från Malax. De deltog tillsammans med omkring 1000 uppbådade och frivilliga från Kyrosocknarna samt från området mellan Vörå och Malax. De var avsedda att förstärka generalmajoren *C. G Armfelts* armé som bestod av 4500 illa utrustade och utsvultna soldater.

I tre dygn, från den 16 februari fram till det avgörande slaget den 19 februari, stod *Armfälts* soldater och uppbådade män i snöstorm och hård köld i väntan på ryssarnas anfall. Efter endast två timmar på eftermiddagen den 19 februari var *Armfälts* trupper kringrända och besegrade av de ryska trupperna. *Armfälts* totalförluster uppgick till 3157 män i slaget, av vilka 2645 stupade och 512 blev fångna.⁸

Femtioåtta malaxbor stupade och 8 togs till fånga under denna sammandrabbning.⁹ I stort sett drabbades varje gård i Malax av personliga förluster. I 1697 års kyrkobok finns kortfattade anteckningar om döda eller tillfångatagna i februari 1714: ”kom bort i felt 1714. Gud wet vart”, ”kom bort i Kiöru slaget 1714”, ”blef fången på Kyro”, ”död i felt 1714”.

⁸ Petander, C-B. *Kungliga Österbottens regemente under Karl XII:s tid*. Vasa 1971. s. 132.

⁹ Klockars, J. *Första boken om Malax*. Vasa 1930, s. 100.

⁷ Smeds, H. *Malaxbygden*, Helsingfors 1935, s 119

Styris drabbades av ofreden

Styris-släkten drabbades också av förluster i Kyro-slaget. I 1667 års kyrkobok läser vi om *Erik Mattsson Styris* bröder (?) *Jacob Mattsson Styris* (29 år) och *Jonas Mattsson Styris* (22 år) som båda dog i slaget vid *Napue* 1714. För båda finns noteringen: ”död i fält 1714”.

Eriks syster *Helga Mattsdotter* dog också 1714.¹⁰

Efter att ha grundligt förstört och härjat i Storkyro fortsatte ryssarna, i över en månads tid i februari och mars, att plundra befolkningen och gårdar i andra socknar i Österbotten.

I september 1714 återkom ryssarna och fortsatte plundra och plåga folket.

Kyrkoherden Anders Gädde i Malax skrev om plundringarna i september 1714:

”Och det han den gången lämnade [i februari och mars], tog han med så mycket större grymhet igen, då han hösten derefter in Sept. återkom och sedan han borttagit all boskap samt andra lifsmedel, satte den skräck uti inbyggarene, att de hela hösten ja i 10, 12 å 14 veckors tid måste uppehålla sig, många med små daggande barn, under bar himmel i skogen.”

Kyrkorna plundrades, fönstren och bänkarna slogs sönder. Människorna började fly från ryssarnas förföljelse, en del till Sverige, andra åter till skogar och ödetrakter eller till holmar i yttersta skärgården.

Flera hemman i Malax blev övergivna av sina ägare och stod öde i sju års tid ända till 1722 när många började återvända. Så var fallet med hemmanen *Maras*, *Svevar*, *Perjus*, *Paxal*, *Hallvar* och *Baddar* i Övermalax. Men *Styris* och *Sved* hemman verkar inte ha övergetts helt under dessa år. De låg lite på sidan om den allmänna landsvägen genom *Paxal*-gränden och det kanske räddade folket och gården.

Åren efter *Stora ofreden* blev en något bättre tid för malaxborna, även om de vissa år drabbades av missväxt.

Efter år 1721 förekom år med missväxt och svaga skördar pga. frost under sensommaren och hösten. Men det blev inte lika svåra år som under slutet av 1600-talet.

Fred i landet

År 1722, när det åter var fred i landet, kunde folket som varit på flykt undan ryssarna börja återvända hem. I bästa fall stod deras gårdar kvar som de lämnat för flera år sedan.

Den här tiden lever *Erik Mattsson Styris* (1672–1750), hustrun *Anna Simonsdotter* (1677–1752) och sonen *Matts Eriksson Styris* (1698–1756) med sin hustru *Maria Mattsdotter* (1694–1786) med familjer på *Styris* hemman (nr 9 och 10 i släkttavlan).

Dessutom lever *Mats Sigfridsson Styris* (1665–1740) med hustrun *Gertrud Mattsdotter Perjus* (1663–1746) på hemmanet.

En änka, *Maria Mattsdotter* (1656–1734), levde också 1722 på hemmanet. Det är oklart vem som varit hennes man.

De hade alla överlevt ryssarnas plundringar.

Styris på 1750-talet

När *Erik Mattsson Styris* dött 1750, ”i lungsot och bröstsjuka” vid 78 års ålder och hans hustru *Anna Simonsdotter* två år senare (1752) övertog sonen *Mats Eriksson Styris* (1698–1756) och hans hustru *Maria Mattsdotter*, hemmanet (nr 9 i släkttavlan).

Mats hann inte vara husbonde många år på *Styris*. Han dog i ”bröstvärk” redan 1756, sex år efter faderns död. *Maria Mattsdotter* överlevde sin man med trettio år och dog först 1786 vid 93 års ålder.

Kvar på hemmanet i slutet på 1750-talet fanns nu *Matts* och *Marias* söner *Mathias* (f. 1723) med hustrun *Maria Simonsdotter Udd* (f. 1725), *Eric* (f. 1730) med hustrun *Brita Eriksdotter* (f. 1729).

Mathias och *Eric*s äldre syster *Beata Mattsdotter* (f. 1721) gifte sig 1745 med *Jonas Marcusson Röj* (f. 1721) och flyttade till *Röj* hemman. Syskonens mor, änkan *Maria* (f. 1794) levde på hemmanet tillsammans med sina söners familjer.

Det är *Eric* (f. 1730) och *Brita* (f. 1729) – nr 8 i släkttavlan – och deras ättlingar som fortsätter en lång släktföljd på *Styris* hemman fram till nutid.

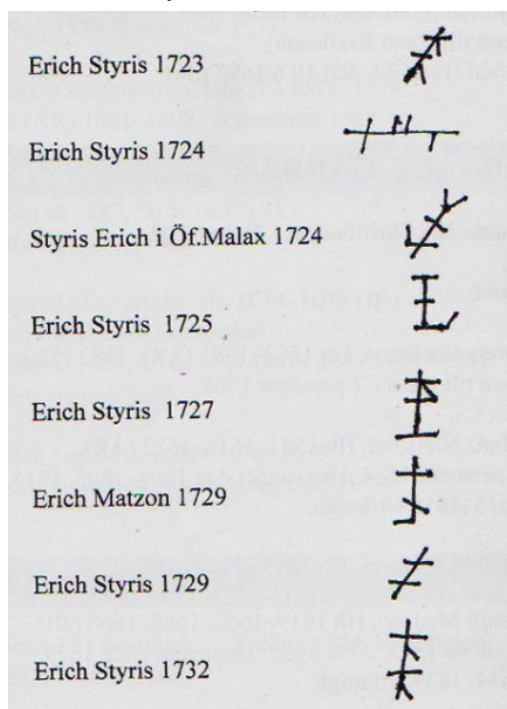
*Eric*s bror, *Mathias*, med hustrun *Maria Simonsdotter* och barn, flyttar nämligen till *Falur* hemman där de lever resten av sina liv.

I samband med *Stora ofreden* hade *Falur* blivit ett ödehemman och jorden lades under *Styris* och *Storm* hemman.¹¹

¹⁰ *Maalax Församblings Skriftbook Ifrån 1667- Ytre Storsweden*

¹¹ *Smeds, H. Malaxbygden, Helsingfors 1935, s. 119*

Bomärke för Styris i Övermalax¹²

Styris på 1780-talet

Här lever nu *Eric Mattsson Styris* (1730–1795) och hustrun *Brita Eriksdotter* (1729–1818) tillsammans med sönerna (1) *Matts*, (2) *Johannes* och (3) *Eric*, som alla är gifta och bor på Styris hemman.

Eriks gamla mor *Maria Mattsdotter* (1694–1786) lever ännu och hinner få många barnbarn och barnbarnsbarn innan hon dör vid 92 års ålder.

1. *Matts* (f. 1753) gifte sig 1775 med *Catharina Mårtensdotter f. Berg* 1752. De hade 12 barn, men tre av dem dog som mycket unga.

2. *Johannes* (f. 1755) gifte sig 1778 med *Maria Andersdotter f. Mattlars* 1757. De har sju barn.

3. *Eric* (f. 1759) gifte sig 1783 med *Anna Andersdotter f. Mattlars* 1763 (nr 7 i släktavlan). De har bl.a. sonen *Jonas* f. 1792 (nr 6 i släktavlan). Han gifte sig 1815 med *Beata Andersdotter f. Röj* 1794.

Maria Andersdotter Mattlars och *Anna Andersdotter Mattlars* var systrar som gifte sig med bröderna *Johannes* och *Eric*.

Från år 1800 är dessa tre bröderna *Matts*, *Johannes* och *Eric* med sina familjer bosatta på varsin del av Styris hemman.

Krigsåret 1808

Kriget bröt ut i februari 1808 mellan Sverige och Ryssland när ryssarna gick över östgränsen in i Finland. Den svensk-finska armén retirerade från södra Finland upp till Österbotten och kom till Wasa redan i mars. I slutet på mars lämnade de svenska och finska soldaterna Wasa. I stället kom ryska kosacker och närmare tusen ryska infanterister till Wasa innan de fortsatte att förfölja de finska trupperna.

Bönderna i Malax och andra socknar tvingades under detta krig att ställa upp med många hästar och mycket folk för långa transporter för arméns räkning. Det är mycket möjligt att några av *Styrisbönderna* också fick slita ont med sina hästar och slädar i dessa påtvingade transporter under vårvintern 1808.

I mitten av april 1808 ansåg ryssarna Finlands erövring så gott som slutförd när finsk-svenska armén vara undanträngd till trakten av Uleåborg.

Men sedan vände krigslyckan för ryssarna. Det började komma rapporter om ryska motgångar på många håll i Finland. De finsk-svenska trupperna började förflytta sig söderut från Uleåborg och vann tillsammans med den beväpnade allmogen flera segrar mot de försvagade ryska trupperna. Men ryssarna fick förstärkningar med nya trupper och kunde gå till motanfall.

Särskilt ödesdigert för Wasa stad och dess civila befolkning blev striden i staden på midsommardagen den 25 juni 1808 mellan de ryska trupperna och 1100 västerbottniska och jämtländska infanterister. De hade under befäl av överste *Johan Bergenstråhle* landstigit i Österhankmo på midsommaraftonen.

Syftet var att de skulle erövra Wasa och åstadkomma en bonderesning söder om staden. Striden i Wasa mellan *Bergenstråhles* trupp och ryssarna på midsommardagen 1808 slutade med förlust för svenskarna. Omkring 150 svenska soldater och 250 ryssar stupade vid slaget om Wasa den 25 juni.

När de svenska trupperna tvingades retirera från Wasa lät ryssarna sin hämnd gå ut över oskyldiga stadsbor. Sjuttionio civila personer fick sin död och flera skadades under striden och de ryska soldaternas plundring. Innevånarnas hus och egendom plundrades i ett helt dygn.

Malax undgick dock ryssarnas förödelse och plundringar som drabbade flera socknar kring Wasa.

¹² *Husbönder och bomärken*. Malax museiförening, Vasa 2014

Söder om Wasa var bondeupproret igång i juni. I Malax hade 250–270 beväpnade bönder samlats, beväpnade med sälbössor, liar, spjut, knivar och andra vapen som de tagit från fångna kosacker.

I Malax hade 36 kosacker under ledning av en överste *Jagodin* installerat sig på *Åminneborg*. Kosackerna hade kommit till Malax längs ”Tattarvägen” från Långåminne. Vid *Heljobroe* hade paxalbönderna, bland dem säkert också några *Styrisbönder*, hunnit riva broräcket men inte hela bron varför kosackerna kunde ta sig över bron och fortsätta mot *Åminneborg*, som ägdes av salpeterfabrikören och kaptenen *Carl Edman*.

Under midsommarhelgen 1808, tågade några hundra malaxbönder mot *Åminneborg* för att avvärja kosackerna. Sannolikt var flera män från *Styris* med i denna hop.

Några av kosackerna sköts och de övriga flydde mot Wasa och de egna trupperna.

Efter striderna senare den 20 juli 1808 vid Finby bro i Närpes, där också några malaxbönder deltog, drabbades befolkningen hårt av ryssarnas framfart. I Finby brändes alla gårdar utom en.

I Malax var man orolig för att något liknande skulle ske. En och annan flydde ut i skärgården men kunde så småningom återkomma.

Den 14 september 1808 utkämpades krigets blodigaste och avgörande drabbning. Den skedde i Oravais. I slutet av november var kampen om Finland slut.

Vid fredsslutet året efter den 17 september 1809 förlorade Sverige hela Finland som nu blev *Storfurstendömet Finland*.

Krigsåren 1808–1809 lever de tre *Styris*-bröderna *Mats* (f. 1753), *Johannes* (f. 1755) och *Eric* (f. 1759) på varsin hemmansdel:

1. *Mats Eriksson* (f. 1753) med hustrun *Caisa Mårtensdotter* (f. 1752) med familj.
2. Änklingen *Johannes Ericsson* (f. 1755) tillsammans med sonen *Erik Johansson* (f. 1783) och hans hustru *Lisa Johansdotter* (f. 1785) och deras barn.
3. *Eric Ersson Styris* (f. 1759) med hustrun *Anna Andersdotter* (f. 1763) samt sonen *Erik Eriksson* (f. 1787), gift med *Ulrica Johansdotter Svefvar* (f. 1791).

De fortsatta åren 1811, 1821 och 1832 blev det missväxt och dåliga skördar. Om året 1856 sägs, att bröd som bakats av årets skörd ”ej höllo att hängas i taket”. Men 1867 blev det mycket värre.

Nödåren 1867–1868

På 1860-talet hade man i Finland sju nödår efter varandra. År 1862 var mycket ogynnsamt. Kyrkoherden *Aspelin* i Malax har beskrivit det i församlingens ”Minnesbok”:

”År 1862 kommer att upptagas i Finlands annaler som ett svårt svältår. Sommaren var ovanligt kall. Under mitten av sommaren steg termometern någon gång till 18 grader, men varierade annars mellan 15 och 16, ja 12. Ymnigt regn och stormar i blomningstiden.

Skörden gjordes i medio av september. Rågen var mycket svag och något frostskadad. Potäterna och till en del skadade av röta. I *Malax* och invid havsbandet skördades något, men inne i landet och särdeles i norra socknarna av *Vasa*, *Uleåborgs* och *Kuopio* län blev total missväxt på spannmål. Halsröta var en mycket gångbar sjukdom under året och skördade mycket barn här och annorstädes.”

Även de tre följande åren gav dåliga skördar. År 1866 beskrivs av kyrkoherden *Aspelin* så här:

”Nervfeber, tyfus kallad, har under vårvintern bortryckt mycket saknade arbetsföra såväl som äldre människor. Väderleken under denna tid har varit: Våren ända till juli den härligaste. Alla växter utmärkt lovande. Med juli började regn och stormar och fortforo med obetydliga avbrott. I augusti åska och oupphörligt regn. Allt dränktes under regn. *Kalasa ängen* och många andra kunde icke bärgas. Kyttåkrar i *Ilmola*, *Jalasjärvi* och *Övermalax* dränktes, så att halmen gungade i vågor. Hölador bärgade fylldes till hälften med vatten. All gröda skadades, och det skördades endast 1½ kappe från skylen. Potäter skördades till husbehov men mindre goda.”

Faslig missväxt 1867

Nattfrosterna i augusti och början på september 1867 hade totalt skadat både råg- och kornväxterna. Hungersnöden blev allmän i hela landet. Också åren närmast före 1867 hade varit svaga, så att livsmedelbristen var stor. Dödligheten blev i Malax liksom i andra socknar mycket stor. Medeldödligheten i Malax var på 1860-talet under vanliga år 95 personer årligen, men åren 1865–1868 dog här inte mindre än 583 personer. Under år 1868 dog 203 personer.

Så här skriver kyrkoherden *Aspelin*:

”Så kom sommaren 1867 efter en ovanligt lång och snörik vinter. Ännu den 24 maj körde man från Solf över Stadsfjärdens is till *Vasa*, och den 27 maj färdades fotgängare samma väg. Först den 6 juni kunde man ta sig med båt till staden. Sådén – i den mån någonting fanns att så – var över en månad försenad.

Sommaren blev het och kort. Från den 20 juni hade man tropisk värme med 24–30 grader intill 26 juni, då värmen nedgick till 10 grader. Den 16 juli stod rågen i full blomning, men tre dagar senare slogs den till marken av ett kraftigt slagregn. Då dessutom nätterna var mycket kyliga, växte rågen dåligt.”

Styris hemman år 1867

Under det stora nödåret 1867 var *Erik Jonasson Styris* med hustrun *Catarina Eliasdotter* (nr 5 i släkttavlan) husbondefolk på en del av *Styris nr 25*. Eriks far den 76-åriga *Jonas Eriksson Styris* med sin andra hustru *Maria* (nr 6 i släkttavlan) var sytningsfolk på hemmanet.

Eriks och *Catharinas* son den 13-åriga *Johan Eriksson* (nr 4 i släkttavlan) var den som senare skulle ta över hemmandelen.

4. **Johan Eriksson Styris**
Född 1854-10-22. Död 1926-11-17
Gift med *Maja Lovisa Jonasdotter Bränn*.
Född 1862-02-06. Död 1933-12-01.
5. **Erik Jonasson Styris**
Född 1818-09-11. Död 1897-02-10.
Gift 1840-12-15 med *Catarina Eliasdotter Minder*.
Född 1822-05-18. Död 1901-07-02.
6. **Jonas Eriksson Styris**
Född 1792-11-26. Död 1871-12-06.
Gift 1:a 1815-12-10 med *Beata Andersdotter Røj*.
Född 1794-04-12. Död 1848-12-26.
Gift 2:a 1850 med änkan *Maria Jonasdotter Erkus*.
Född Stolpe 1796-04-05. Död 1875-12-03.

Ingen av de vuxna på Styris hemmanen ser ut att ha dött av hunger eller av någon svältsjukdom under nödåren 1867–1868. Familjerna hade antagligen tillräckliga förråd av livsmedel eller pengar för att köpa något av det mjöl som importerades i de s.k. mjölmattorna från Ryssland, mjölsäckar som vägde omkring 150 kg.

Många tvingades ändå att pantsätta sina ägodelar för att kunna köpa mjöl och andra livsmedel. En del tvingades sälja halva eller hela hemmanet.

Erik Jonasson Styris och *Catarina Eliasdotters* yngsta dotter *Anna Sofia Eriksdotter* dog i mars 1868, knappt ett år gammal. Sannolikt dog hon av någon vanlig barnsjukdom och inte av svält. Barndödligheten var stor. Två av *Anna Sofias* äldre syskon hade också dött som barn under våren 1865.

Malax skyddskår 1917

I början på augusti 1917 bildades en skyddskår i Malax med *Zakeus Ström* som ledare. De aktiva var omkring 200. Övningarna hölls ett par gånger i veckan under ledning av bl.a. jägaren *Oskar Peltokangas*.

Alla vapenföra män över 18 år rullfördes och indelades i vakter som nattetid patrullerade två och två i byarna för att förhindra plundringar och våldsdåd från ryssarnas sida. De ryska soldaterna i Malax var den här tiden stationerade i Åminne.

Men avsikten var också en annan med bildande av skyddskårer. Man skapade en folkarmé, som då tiden var inne skulle slå till och befria landet från det ryska väldet.¹³ □

Två medlemmar i Malax skyddskår omkring 1917.

Fr.v. *Elias Magnus Styris* och smeden *Abraham Johansson Sten* (f. 1876-03-31 i Pörtom).

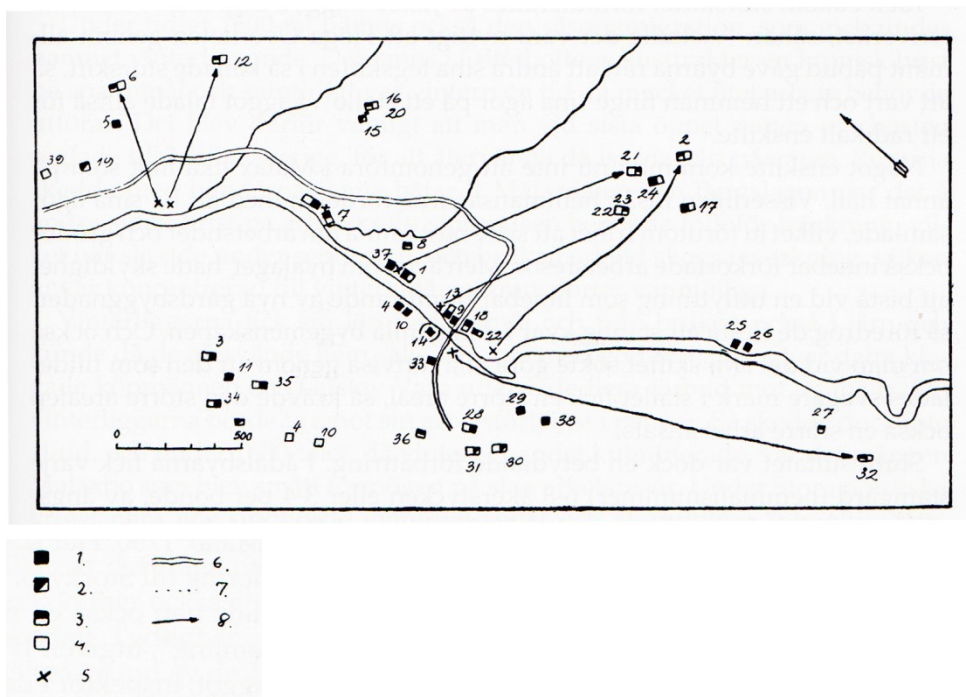
Abraham hade sin smedja på skifteslagets mark vid Malax å i närheten av Lågasforsen i Övermalax. Han var en av ortens mångkunnigaste smeder på sin tid. Han var gift med *Ida*, född Uddman 1883-01-02.

Om smeden Abraham finns det mycket skrivet.¹⁴

¹³ Nykvist N-E. *Stenarna talar – Om ofärdstider i Österbotten*. Vasa 1995.

¹⁴ Johansson, H. och Nykvist, N-E. *I minnet bevarat*. Vasa 1999.

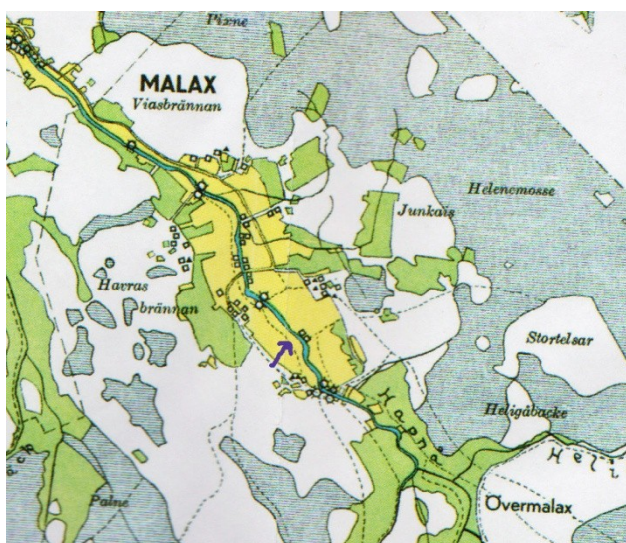
Karta över bebyggelseförändringarna i Övermalax intill storskiftet på 1760-talet ¹⁵

Teckenförklaring:

1. Icke flyttad gård
2. Gård grundad vid utflyttning före år 1650.
3. Gård grundad vid utflyttning 1650–1714.
4. Gård grundad vid utflyttning 1714–1757.
5. Gammal tomt.
6. Landsväg.
7. Stig.
8. Utflyttning genom ödelämnande av gammal tomt.

Styris nr 25 och Sved nr 26 ligger som synes ännu kvar intill Malax å. Paxalgränden består av gårdarna Røj nr 2, Sten nr 17, Hallvar nr 21, Erkus nr 22, Udd nr 23 och Paxal nr 24.

Ekonomisk karta över Bergö och Malax socknar från åren 1753–1801. – Detaljbild.¹⁶

Styris nr 25 och Sved nr 26 ligger intill Malax å.

Se markeringspil på kartan!

Gårdarna i Paxalgränden ligger väl samlade.

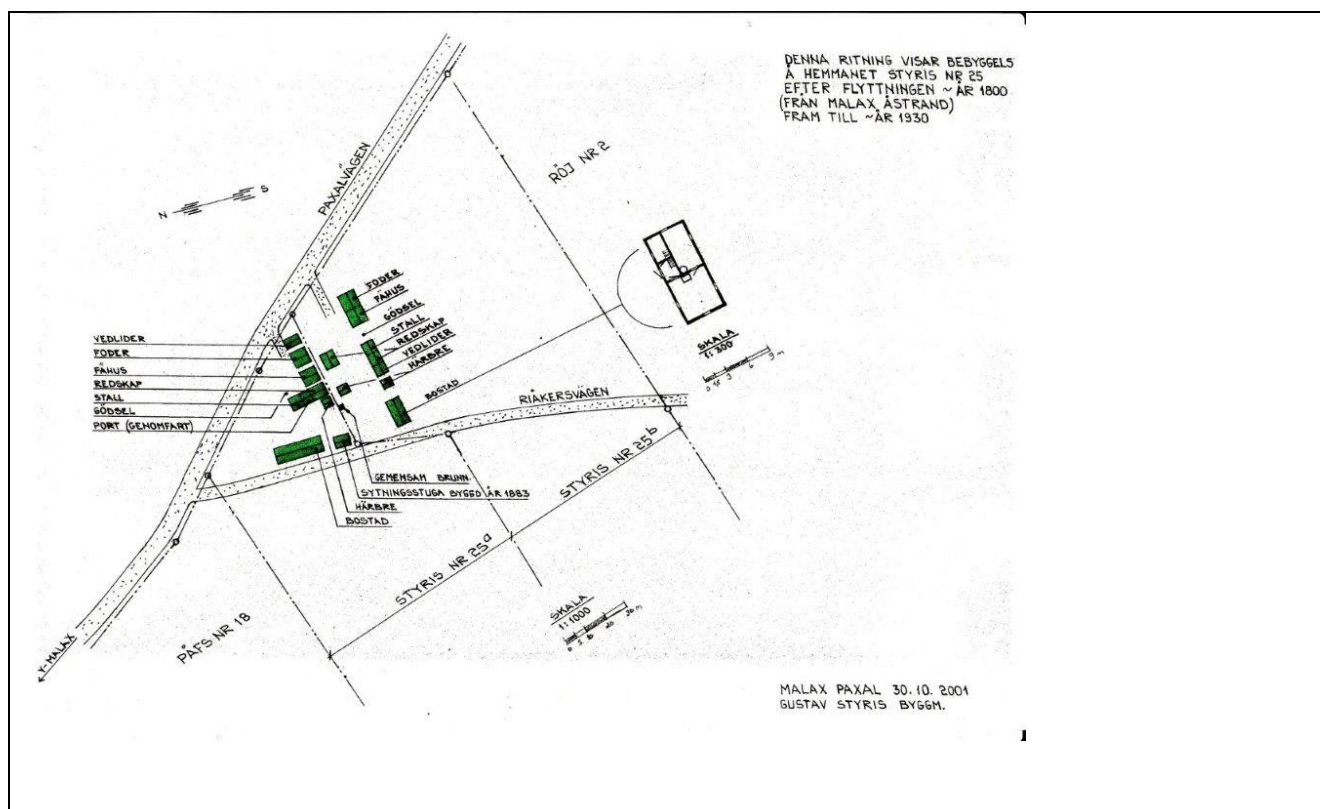
Nedanför Paxalgränden nere vid ån syns två symboler för vattenkvarnarna i Nymansforsen.

Högre upp i ån finns också kvarnar vid Lågasforsen. Styris och Sved ligger mellan dessa forsar och kvarnställen.

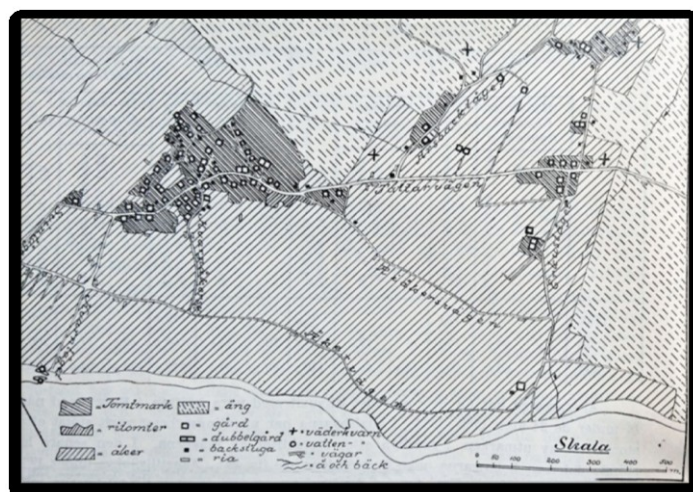
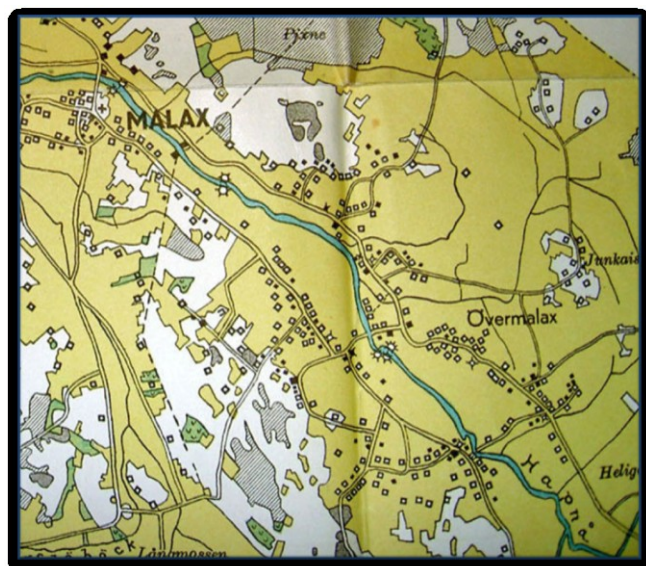
¹⁵ Smeds, H. *Malaxbygden*, Helsingfors 1935, s. 120.

¹⁶ Hela kartan finns som bilaga i boken *Malaxbygden* och är uppgjord av Helmer Smeds på grundval av lantmäterikartor från åren 1753–1801.

Bebyggelse å hemmanet Styris nr 25 år 1930 efter flyttningen omkring år 1800 från Malax å
 Ritning av Gustav Styris 20 okt 2001.

Ekonomisk karta över Malax socken 1884–1920 – Detaljbild¹⁷

Styris nr 25 och de andra gårdarna i Paxalgränden syns under texten "Övermalax" på kartan.

Paxalgränden i Övermalax omkring 1880.¹⁸

¹⁷ Hela kartan finns som bilaga i boken *Malaxbygden* och är uppgjord av Helmer Smeds på grundval av lantmäterikartor från åren 1884–1920.

¹⁸ Smeds, H. *Malaxbygden*, Helsingfors 1935, s. 222.

Fotografier ur Berta och Erik Styris fotosamling

Berta och Erik Styris.

Erik August Styris

Född 1911-06-30 i Malax.

Död 1987-01-27 i Malax.

*Far: Elias **Magnus** Johansson **Styris**.*

Född 1883-07-21 i Malax.

Död 1930-11-14 i Malax.

*Mor: Johanna Karolina Johansdotter **Bro**.*

Född 1880-12-21 i Malax.

Död 1953-12-30 i Malax.

Gift 1939-06-18 i Malax med

Berta Oline Våglund

Född 1917-08-07 i Malax.

Död 1984-09-10 i Malax.

*Far: Viktor Edvard **Våglund**.*

Född 1882-03-18 i Malax.

Död 1948-12-03 i Malax.

*Mor: Ida Sofia Johansdotter **Erkus**.*

Född 1885-08-03 i Malax.

Död 1957-08-27 i Malax.

Berta och Eriks barn:

Ernst Gustav Styris

Född 1939-10-10 i Malax.

Bror Johan Styris

Född 1941-06-30 i Malax.

Död 1979-11-12 i Malax

Gift 1975-08-30 med

Kerstin Anita Kristina **Lillqvist**.

Född 1950-04-18 i Korsnäs.

Lisa Marita Styris

Född 1942-10-20 i Malax

Gift 1967-08-27 i Malax med

John Ingmar **Gullholm**

Född 1937-03-01 i Malax.

Död 1987-02-06 i Malax.

Klara Regina Styris

Född 1945-02-21 i Malax.

Gift med Göran Herman Torbjörn **Mattas**.

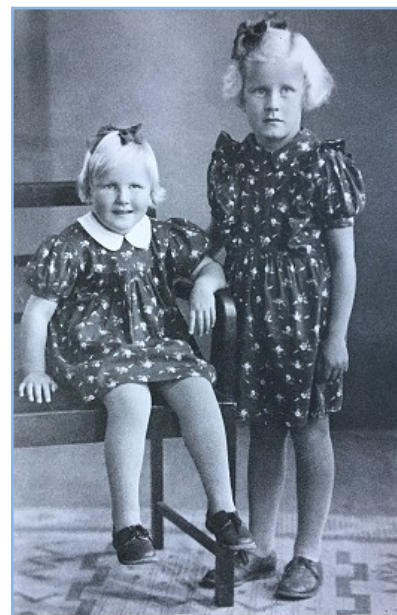
Född 1945-08-14 i Jungsund, Korsholm.

Fotografier ur Gustav Styris hemarkiv.

Gustav har också namngett personerna och gårdarna på fotografierna.

Bror och Gustav Styris.

Regina och Marita Styris.

Jonas och Selma Styris

Jonas och Selma Styris.

Selma Ånäs, gift Styris.

Jonas Viktor Johansson Styris.

Född 1892-09-27 i Malax. Död 1952-06-01 i Malax.

Far Johan Eriksson Styris.

Född 1854-10-22 i Malax. Död 1926-11-17 i Malax.

Mor Maja Lovisa Jonasdotter Bränn.

Född 1862-02-06 i Malax. Död 1933-12-01 i Malax.

Gift med **Selma Sofia Ånäs.**

Född 1886-08-15 i Solf. Död 1965-07-11 i Malax.

Deras barn: **Eli Viktor Styris.** Född 1927-05-03 i Malax.

Död 2000-10-01 i Malax.

Selma, Jonas, Eli och Maja Lovisa Styris.
Maja Lovisa var gift med Johan (Johannes)
Eriksson Styris (1854–1926). Han dog 17
november 1926.

Fr.v. Selma (1886–1965) och Jonas Styris (1892–1952)
med sonen Eli Styris (1927–2000). Längst till höger Jonas mor Maja Lovisa Jonasdotter
Styris, född Bränn 1862–1933).

Med djup sorg tillkännagives
att
Herren funnit för gott hädankalla
min älskade make och
vår kära fader
sytningsmannen

Johannes Styris

som stilla avled i sitt hem i Över-
malax den 17 nov. i sitt 73 lev-
nadsår. Djupt sörjd av mig, två
söner, två sonhustrur, barnabarn
samt släktingar och vänner.

Maria Lovisa Styris.

Sov make och vår fader sött
i gravens famn
i dödens tysta frid,
sov gott, sov lugnt i Jesu namn.
I himlens hägn i Herrens hamn,
från livets storm och strid.

Dödsannons för Johannes Styris i
Wasa-Posten 20 november 1926.

Styris gårdar

Tegelslagning vid Styrisgårdarna omkring år 1913.

Fr. v. på bild: Ivar Bro–Nordlund (1906–1983), som sitter på *langflaka*, Johannes Bro–Nordlund (1875–1919), Maria Lovisa Styris, Elias Magnus Styris (1883–1930) med sonen Erik Styris (1911–1987).

De tre småflickorna är fr. v. systrarna Edit, Elsa och Anna Styris, döttrar till Elias Magnus Styris. Maria Lovisa Styris är sannolikt flickornas farmor f. 1862.

Skylt från Lillstugan på Styris familjegård på Paxalvägen 60 i Övermalax.

Byggnaden uppfördes 1883 av Erik Styris (1818–1897).

Erik och Berta Styris gård som de byggde år 1938 i Paxalgränden.

Samma gård tillbyggd och renoverad (Paxalvägen 58A).

Nuvarande ägare (2019) Gustav Styris sedan 1982.

August Røj – Lemon (1875–1947) och hans hustru Maria f. Erkus (1876–1947). Barnen är Karl och Ingrid Våglund. Gården i bakgrunden är August och Marias gård.

August Lemon

Viktor och Ida Våglund och deras gård. Den var belägen i korsningen mellan Storbacksvägen och Paxalvägen. Viktor och Ida är Gustav Styris morfar och mormor och Berta Våglunds föräldrar.

Viktor Edvard **Våglund** Född 1882-03-18 i Malax. Död 1948-12-03 i Malax.

Viktors föräldrar var *Matts Jonasson Erkus*. Född 1842-03-02 i Malax och *Brita Eriksdotter Erkus*. Född 1840-02-12 i Malax.

Viktors hustru:

Ida Sofia Johansdotter **Erkus** Född 1885-08-03 i Malax. Död 1957-08-27 i Malax.

Idas föräldrar var *Johannes Johansson Erkus*. Född 1852-10-18 i Malax. Död 1886-01-18 i Malax.

och *Lovisa Isaksdotter Paxal*. Född 1856-08-23 i Malax. Död 1931-07-30 i Malax.

Viktor Edvard Våglund och **Ida** Sofia Johansdotter Erkus vigdes 1908-03-15 i Malax.

Styrisfolk

Många i Styris-släkten har varit kända som duktiga plåtslagare. De har en lång tradition av takbeläggningsarbeten både i Malax och i byarna i grannkommunerna. Säkerligen viktig inkomstkälla.

Bilden visar plåtslagning 1932 hos Bergendahl i Kakkurabacken i Övermalax. Fr. v. på bilden står bakom plåtbänken: Toivo Koivisto (1911–1997), Karl Bergendahl (1904–1981), Erik Styris (1911–1987), Jonas Styris (1892–1952) och Axel Styris (1912–1996).

Fr. v. en okänd person, Karl Styris (f. 1918), Eli Styris (f. 1927), Jonas Styris (f. 1892), Elis Udell (f. 1901) och Erik Styris (f. 1911).
Lägg märke till hur man skyddat gårdsträdet, en lönn, i bakgrunden.

Bröllop i Styrisgårdarna för Anna Styris (1905–1984) och Johannes Mara (1909–1996) som var hemma från Helsingby.

Första raden från vänster: Far och mor till brudgummen Johannes, brudparet Johannes och Anna, Annas mor Johanna Styris (1880–1953), Selma och stående längst till höger Jonas Styris.

Mellersta raden från vänster: Axel och Edit Styris, Viktor och Elin Nylund (född Styris), Berta (född Vägglund) och Erik Styris, två okända personer, Karl Styris och en okänd person. Rad 3 längst bak från vänster: två okända personer, Elis och Amanda Udell samt två okända. De okända personerna är sannolikt brudgummens släktingar från Helsingby.

Viktor och Ida Vägglunds barn

Nedersta raden från vänster: Edit, Johannes, Ellen och Ingrid.
Mellersta raden från vänster: Henrik, Elsa, Berta och Karl.
Översta raden: Axel, Otto, Edvin och Sigfrid.

Viktor Edvard Vägglund

Född 1882-03-18 i Malax.

Död 1948-12-03 i Malax.

Far: Matts Jonasson **Erkus**.

Född 1842-03-02 i Malax.

Mor: Brita Eriksdotter **Erkus**.

Född 1840-02-12 i Malax.

Gift 1908-03-15 i Malax med

Ida Sofia Johansdotter **Erkus**.

Född 1885-08-03 i Malax.

Död 1957-08-27 i Malax.

Far: *Johannes Johansson* **Erkus**.

Född 1852-10-18 i Malax.

Död 1886-01-18 i Malax.

Mor: *Lovisa Isaksdotter* **Paxal**.

Född 1856-08-23 i Malax.

Död 1931-07-30 i Malax.

Viktor och Ida Vägglunds tretton barn

Edit Vägglund.

Född 1908-07-06 i Malax.

Gift 1941-12-14 i Malax med

Elis Edvard **Gullman – Häggback**.

Född 1904-01-23 i Malax.

Död 1974-12-17 i Malax.

Axel Efraim Vägglund.

Född 1909-10-22 i Malax.

Död 1992-04-18 i Malax.

Gift 1941-06-29 i Malax med

Ellen **Adele Palmqvist**.

Född 1915-03-22 i Malax.

Död 2003-01-03 i Malax.

Otto Severin Vägglund.

Född 1910-11-22 i Malax.

Död 1982-12-21 i Malax.

Gift 1935-10-27 med

Signe Maria **Nyberg**.

Född 1912-07-28 i Malax.

Död 1993-11-08 i Malax.

Sigfrid Vägglund.

Född 1912-03-25 i Malax.

Död 2007-06-07 i Malax.

Gift 1943-01-31 i Malax med

Helga Irene **Nyberg**.

Född 1913-07-13 i Malax.

Edvin Vägglund.

Född 1913-07-26 i Malax.

Död 2005-06-21 i Malax.

Gift 1939-05-28 i Malax med

Elna Adèle **Björkell**.

Född 1915-05-01 i Malax.

Död 1987-09-05 i Malax.

Elsa Linnea Vägglund.

Född 1915-10-18 i Malax.

Död 2005-06-27 i Malax.

Gift 1939-07-09 i Malax med

Elis **Helge** Isaksson **Sten**.

Född 1907-12-20 i Malax.

Död 2000-05-08 i Malax.

Berta Oline Vägglund.

Född 1917-08-07 i Malax.

Död 1984-09-10 i Malax.

Gift 1939-06-18 i Malax med

Erik August **Styris**.

Född 1911-06-30 i Malax.

Död 1987-01-21.

Ellen Elisabet Vägglund.

Född 1919-01-11 i Malax.

Gift 1938-06-28 i Malax med

Felix **Gullman - Silfver**.

Född 1910-03-29 i Malax.

Död 1991-05-09 i Malax.

Elmer Johannes Vägglund.

Född 1921-05-04 i Malax.

Gift 1947-04-06 i Malax med

Elma Alice **Rönnback**.

Född 1922-05-06 i Malax.

Död 1994-02-19 i Malax.

Paul Henrik Vägglund.

Född 1923-11-19 i Malax.

Gift 1947-03-16 i Malax med

Alvina **Alice Kinnari**.

Född 1921-03-13 i Malax.

Agnes Alina Vägglund.

Född 1925-04-14 i Malax.

Död 1960-09-11 i Malax.

Karl Vilhelm Vägglund.

Född 1927-08-07 i Malax.

Ingrid Maria Vägglund.

Född 1927-08-07 i Malax.

Död 2004-08-25 i Malax.

Gift 1951-06-10 med

Levi Valdemar **Gullkvist**.

Född 1928-01-01 i Malax.

Död 2002-03-26 i Malax.

□